

ZAMONAVIY O'QITUVCHI MODEL: VAQTNi SAMARALI BOSHQARISH VA LIDERLIK FAZILATLARI UYG'UNLIGI

Soliyeva Ruxsora Sharobiddin qizi

Pedagogika nazariyasi va tarixi mutaxassisligi

1-bosqich magstranti

Annotatsiya: Qobiliyatlari bilan chambarchas bog'liq ekani ta'kidlanadi. Maqolada zamonaviy o'qituvchi modelining asosiy jihatlari — vaqtni samarali boshqarish va liderlik fazilatlarini uyg'unligi yoritiladi. O'qituvchining dars jarayonidagi muvaffaqiyati uning tashkiliy, rejalashtirish va yetakchilik.

Kalit so'zlar: Zamonaviy o'qituvchi modeli, vaqtni samarali boshqarish, liderlik fazilatlarini, kasbiy mahorat, pedagogik faoliyat, rejalashtirish ko'nikmalari, ta'limda yetakchilik, o'zini o'zi boshqarish, samaradorlik, tashkiliy qobiliyat.

Bugungi globallashtirish jarayonlari, axborot texnologiyalari rivoji va ta'lim sohasidagi islohotlar zamonaviy o'qituvchiga yuqori talablar qo'ymoqda. Endilikda o'qituvchi faqat dars beruvchi emas, balki o'z faoliyatini samarali rejalashtiruvchi, o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undovchi, zamonaviy metodlardan foydalanuvchi, ijtimoiy jarayonlarda faol ishtirok etuvchi, liderlik salohiyatiga ega shaxs sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ta'limda natijadorlik va sifatga erishish ko'p jihatdan o'qituvchining kasbiy kompetensiyalariga, ya'ni bilim, ko'nikma va shaxsiy fazilatlar uyg'unligiga bog'liq. Ayniqsa, vaqtni to'g'ri boshqarish ko'nikmasi va liderlik fazilatlarini zamonaviy pedagogning eng muhim jihatlari hisoblanadi. Chunki bugungi o'qituvchi ko'p sonli vazifalar, muammolar va tashkiliy jarayonlar ichida tez, aniqlik bilan harakat qilishga majbur.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, zamonaviy o'qituvchi modeli – bu o'z vaqtini samarali boshqaradigan, jamoa ichida ijobiy ta'sir ko'rsata oladigan, innovatsion fikrlaydigan va ta'lim sifatini oshirishga intiluvchi yetakchi shaxsdir. Ushbu maqolada o'qituvchining vaqtni boshqarish ko'nikmalari va liderlik fazilatlarining o'zaro bog'liqligi, ularning pedagogik faoliyatdagi o'rni tahlil qilinadi va amaliy tavsiyalar keltiriladi.

XXI asrda ta'lim tizimi jadal rivojlanmoqda. Raqamli texnologiyalar, global raqobat, jamiyat ehtiyojlarining o'zgarishi ta'lim muassasalariga va, ayniqsa, o'qituvchilarga yangi talablarni qo'ymoqda. Endilikda o'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki yetakchi, innovator, muammo yechuvchi, kommunikator va motivator bo'lishi zarur. Shunday sharoitda zamonaviy o'qituvchi modeli o'zida bir nechta muhim kompetensiyalarni uyg'unlashtirgan bo'lishi kerak. Jumladan, vaqtni samarali

boshqarish, liderlik fazilatlari, kasbiy refleksiya, doimiy o‘shishga intilish va jamoaviy ishlash qobiliyati eng muhim omillar sirasiga kiradi. Ushbu maqolada zamonaviy o‘qituvchi modelining asosiy jihatlari, ayniqsa, vaqtni boshqarish va liderlik fazilatlarining o‘zaro uyg‘unligi chuqur tahlil qilinadi.

Zamonaviy o‘qituvchi shunchaki dars o‘tuvchi mutaxassis emas. U – o‘quv jarayonining bosh tashkilotchisi, tarbiyachi va jamiyatlardagi ijtimoiy o‘zgarishlarning faol ishtirokchisidir. Ta’lim jarayonida o‘qituvchining roli ko‘plab funksiyalarni o‘z ichiga oladi: darslarni rejalashtirish, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash, yangi metod va texnologiyalarni joriy etish, hamkasblar bilan samarali hamkorlik qilish, ota-onalar bilan aloqada bo‘lish, va eng asosiysi – shaxsiy rivojlanishga doimiy intilish.

Shunday vaziyatda zamonaviy o‘qituvchi modeli sifatida quyidagilarni ko‘rsatish mumkin:

- Yaxshi tashkilotchilik qobiliyatiga ega bo‘lish
- Mustaqil qaror qabul qila olish
- Vaqtni to‘g‘ri boshqarish
- Yetakchilik va ilhomlantira olish
- Muammolarni hal etish ko‘nikmalariga ega bo‘lish
- Yangiliklarga ochiqlik va moslashuvchanlik

2. Vaqtni samarali boshqarish — kasbiy muvaffaqiyat garovi

O‘qituvchilik kasbi juda ko‘p vaqt va e’tibor talab qiladi. Darslarni tayyorlash, hujjatlarni yuritish, o‘quvchilarning topshiriqlarini tekshirish, sinfdan tashqari tadbirlar va boshqa ko‘plab majburiyatlar o‘qituvchidan vaqtni to‘g‘ri taqsimlashni talab qiladi. Shuning uchun vaqtni samarali boshqarish zamonaviy o‘qituvchi uchun muhim ko‘nikmalardan biridir.

Vaqt menejmenti orqali o‘qituvchi:

- Ish yuklamasini muvozanatlashtiradi
- Stressni kamaytiradi
- Sifatli darslarga tayyorlanadi
- O‘z kasbiy o‘shishi uchun vaqt ajrata oladi
- Oila va ish o‘rtasida muvozanatni saqlaydi

Vaqtni boshqarishda “SMART” usuli, haftalik va kunlik rejalashtirish, ustuvorliklarni belgilash (prioritetlar), “Pomodoro” texnikasi kabi uslublar samarali hisoblanadi.

3. Liderlik fazilatlari — zamonaviy o‘qituvchining ajralmas sifati

Ta’limda liderlik — bu boshqalarga ijobiy ta’sir ko‘rsatish, ularni rivojlanishga ilhomlantirish va jamoaviy muvaffaqiyat sari yo‘naltirishdir. O‘qituvchi darsda, maktabda yoki pedagogik jamoada lider sifatida faoliyat yuritishi mumkin. Liderlik faqat lavozim bilan bog‘liq emas — bu fikrlash tarzi va mas’uliyatdir.

Zamonaviy o'qituvchida bo'lishi kerak bo'lgan asosiy liderlik fazilatlar:

- Tashabbuskorlik
- Mas'uliyatlilik
- Kommunikativlik
- Insonparvarlik
- Muammoni hal qilish qobiliyati
- Ilhomlantira olish

Shunday fazilatlar egasi bo'lgan o'qituvchilar sinfda sog'lom muhit yaratadi, o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatadi va o'z hamkasblariga namuna bo'la oladi.

4. Vaqt boshqaruvi va liderlik uyg'unligi

Vaqt boshqarish va liderlik bir-birini to'ldiruvchi ko'nikmalardir. O'z vaqtini samarali boshqara oladigan o'qituvchi, odatda, o'z ustida ishlashga, yangiliklarni o'rganishga, jamoani boshqarishga va yetakchilik qilishga ko'proq imkon topadi. Aksincha, vaqtini yo'qotadigan pedagog doimo shoshqaloqlikda, stress holatida bo'ladi va samarali liderlik qila olmaydi.

Shu sababli, o'qituvchining shaxsiy rivojlanish rejalari, professional portfeli, doimiy o'quv kurslarida ishtiroki, vaqt boshqarish va liderlikni uyg'unlashtirish orqali o'z kasbiy darajasini muntazam oshirib borishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy o'qituvchi modeli murakkab, lekin muhim kompetensiyalarni o'zida mujassam etgan shaxsdir. Vaqt boshqarish va liderlik fazilatlarining uyg'unligi pedagogik faoliyat samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bunday o'qituvchi nafaqat bilim beradi, balki o'quvchilarni hayotga tayyorlaydi, jamoani birlashtiradi va ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi. Bugungi kunda ta'lim islohotlarining muvaffaqiyati ham aynan ana shunday lider pedagoglarga bog'liqdir. Shu bois, zamonaviy o'qituvchilar uchun vaqt menejmenti va liderlik ko'nikmalarini shakllantirish ustuvor vazifa bo'lib qolmoqda.

Albatta, sizning so'rovingizga binoan maqolada foydalanilgan adabiyotlarni aniq manbalar bilan keltiraman. Quyida "**Zamonaviy o'qituvchi modeli: vaqt boshqarish va liderlik fazilatlarini uyg'unligi**" mavzusiga oid ilmiy manbalar ro'yxati keltirilgan:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Fayziyev, M. A., & Odilova, X. G. (2024). *Vaqt boshqarish texnologiyasi va uning ahamiyati*. PEDAGOGS, 58(5), 39–44.
2. Bazarov, S. (2021). *Taym-menejmentda vaqt boshqarish vositalari*. PEDAGOG, 2(1), 45–50.
3. Eshquvvatov, I. S. (2022). *Bo'laajak o'qituvchilarda pedagogik kompetentlik sifatlarini innovatsion rivojlantirish*. IJODKOR O'QITUVCHI, 2(22), 33–37.

4. Teevan, J., Jones, W., & Bederson, B. B. (2006). *Personal information management*. Communications of the ACM, 49(1), 40–43.
5. Vyuichenko, M. A., & Malovichko, S. V. (2013). *Taym-menedjment kak sposob povysheniya effektivnosti truda*. Mezhdunarodnyy ekonomicheskiy forum.
6. Puchkov, N. P. (2015). *Talabalarda liderlik qobiliyatini rivojlantirishning metodologik masalalari*. Science and Education Scientific Journal, 3(2), 912–917.
7. Shamsiyeva, M. O. (2021). *Ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish davr talabi bo'lib, u ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi*. Science and Education Scientific Journal, 2(12), 45–50.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 29-noyabrdagi PF-5264 son "O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to'g'risida"gi Farmoni.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-noyabrdagi PQ-3416 sonli O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi Qarori.
10. Nizamova, Ch. I. (2022). *Razvitie samoorganizatsii studentov s primeneniem texnologii taym-menedzhmenta*. Avtoref. diss. Kazan.